

۱۳۸۵ق؛ لسان العرب: ابن منظور (م. ۷۱۱ق)، قم، ادب الحوزه، ۱۴۰۵ق؛ مجمع البيان: الطبرسي (م. ۵۴۸ق)، به كوشش گروهی از علما، بيروت، اعلمی، ۱۴۱۵ق؛ المحيّر: ابن حبيب (م. ۲۴۵ق)، به كوشش ايلزه ليختن شتيتير، بيروت، دار الاطلاق الجديد؛ مروج الذهب: المسعودی (م. ۳۴۶ق)، به كوشش اسعد داغر، قم، دار الهجره، ۱۴۰۹ق؛ مسالك الابصار: احمد بن فضل الله العمري (م. ۷۴۹ق)، به كوشش الشاذلي، ابوظبي، المجمع الثقافي، ۱۴۲۳ق؛ المعارف: ابن قتيبه (م. ۲۷۶ق)، به كوشش ثروت عكاشه، قم، الرضى، ۱۳۷۳ش؛ معجم الادباء: ياقوت الحموي (م. ۶۲۶ق)، بيروت، دار الغرب الاسلامي، ۱۹۹۳م؛ المعجم الاوسط: الطبراني (م. ۳۶۰ق)، قاهره، دار الحرمين، ۱۴۱۵ق؛ معجم البلدان: ياقوت الحموي (م. ۶۲۶ق)، بيروت، دار صادر، ۱۹۹۵م؛ معجم قبائل العرب: عمر كخاله، بيروت، الرساله، ۱۴۰۵ق؛ المعرفة و التاريخ: الفسوي (م. ۲۷۷ق)، به كوشش الامري، بيروت، الرساله، ۱۴۰۱ق؛ المغازي: الواقدي (م. ۲۰۷ق)، به كوشش مارسدن جونس، بيروت، اعلمی، ۱۴۰۹ق؛ المفصل: جواد علي، دار الساقی، ۱۴۲۲ق؛ مقاتل الطالبين: ابوالفرج الاصفهانی (م. ۳۵۶ق)، به كوشش سيد احمد صقر، بيروت، دار المعرفة؛ منائح الكرم: علي بن تاج الدين السنجاری (م. ۱۱۲۵ق)، به كوشش المصري، مکه، جامعة ام القرى، ۱۴۱۹ق؛ المنتظم: ابن الجوزي (م. ۵۹۷ق)، به كوشش محمد عبدالقادر و ديگران، بيروت، دار الكتب العلميه، ۱۴۱۲ق؛ المنمق: ابن حبيب (م. ۲۴۵ق)، به كوشش احمد فاروق، بيروت، عالم الكتب، ۱۴۰۵ق؛ موسوعة مكة المكرمة و المدينة المنورة: احمد زكى يمانی، مصر، مؤسسة الفرقان، ۱۴۲۹ق؛ ميقات حج (فصلنامه): تهران، حوزه نمايندگی ولی فقيه در امور حج و زیارت؛ النجوم الزاهرة: ابن تغری

بردی الاتاکی (م. ۸۷۴ق)، مصر، وزارة الثقافة و الارشاد القومي؛ نزهة المشتاق: محمد الادريسي (م. ۵۶۰ق)، بيروت، عالم الكتب، ۱۴۰۹ق؛ نزهة النفوس فی تواریخ الزمان: علي بن داود الصيرفي، به كوشش حسن حبشي، دار الكتب، ۱۹۷۳م؛ نسب قريش: مصعب بن عبدالله الزبيري (م. ۲۳۶ق)، به كوشش بروفسال، قاهره، دار المعارف؛ نهاية الارب: احمد بن عبدالوهاب النويري (م. ۷۳۳ق)، قاهره، دار الكتب و الوثائق، ۱۴۲۳ق؛ الوافي بالوفيات: الصفدي (م. ۷۶۴ق)، بيروت، دار صادر، ۱۴۱۱ق؛ وسائل الشيعه: الحر العاملي (م. ۱۱۰۴ق)، قم، آل البيت، ۱۴۱۲ق؛ هدية العارفين: اسماعيل پاشا (م. ۱۳۳۹ق)، بيروت، دار احياء التراث العربي.

سيد محمود سامانی

أم رومان: صحابی پیامبر ﷺ و همسر ابوبکر

ام رومان دختر عامر بن عُؤيمِر^۱ / عُمَيْرَة^۲ بن عبد شمس از قبیله بنوفراس^۳، از فرزندان کنانة بن خزيمه^۴، از عرب عدناني و مادر عايشه است.

۱. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱؛ الطبقات، خليفه، ص ۶۲۴.
۲. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ تاريخ طبری، ج ۳، ص ۴۳۵.
۳. السيرة النبويه، ج ۲، ص ۲۹۹؛ المعارف، ص ۱۷۳؛ الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۱.
۴. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ السيرة النبويه، ج ۲، ص ۲۹۸؛ انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱.

احقاف/۴۶م رومان و ابوبکر است که پیوسته با خواندن آیات معاد از پسرشان عبدالرحمن می‌خواستند که ایمان بیاورد. اما او با انکار زندگی پس از مرگ، با این استدلال که تا کنون هیچ یک از بزرگان قریش در پی مرگ، زنده نشده است، با آنان محاجه می‌کرد: ﴿وَالَّذِي قَالَ لَوْلَا إِلَهُيُ أَفْ لَكُمْ أَلْتَعِدَانِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي﴾.

برخی مفسران آیه ۷۱ انعام/۶ را درباره استواری ایمان ام رومان دانسته‌اند.^۸ اما بخاری از عایشه روایتی بدین مضمون گزارش کرده است: خداوند جز آیه اِفْکِ هیچ آیه‌ای درباره ما خاندان ابوبکر فرونفرستاده است.^۹ شماری از پژوهشگران نزول این آیات در شأن ام رومان را به نقد کشیده‌اند.^{۱۰}

ام رومان در سال نخست قمری با دیگر اعضای خانواده ابوبکر به مدینه هجرت کرد.^{۱۱} به گفته برخی، وی زنی شایسته، دیندار و در شمار راویان حدیث و صحابه پیامبر ﷺ بود.^{۱۲}

بر پایه گزارش‌هایی، وی به سال پنجم یا ششم ق. در مدینه درگذشت و پیامبر ﷺ بر او نماز گزارد و به قبرش وارد شد و از او به

در نام پدر و نسب او تا مالک بن کنانه اختلاف بسیار است.^۱ ام رومان در جوانی به همسری حارث بن سَخْبَرَه ازدی درآمد و برای او پسری به نام طفیل زاد. سپس با شوهر و فرزند خود از سرّات به مکه آمد و ضمن هم‌پیمانی با ابوبکر، در حمایت وی و قبیله‌اش تیم بن مره در مکه ساکن شد. وی پیش از بعثت پیامبر ﷺ در پی مرگ حارث، به همسری ابوبکر درآمد و از او عبدالرحمن و عایشه را زاد.^۲

به گزارشی، ام رومان در سال‌های نخست بعثت به پیامبر اکرم ﷺ ایمان آورد و با ایشان بیعت کرد.^۳ وی برای مسلمان کردن فرزند خود عبدالرحمن کوشید و پیش از هجرت بارها با او گفت‌وگو کرد که بی‌فرجام ماند. سرانجام عبدالرحمن در رویداد صلح حدیبیه^۴ به سال ششم ق. یا پیش از فتح مکه به سال هفتم ق.^۵ اسلام آورد.

بر پایه گزارش شماری از منابع تفسیری^۶ و تاریخی^۷، مقصود از ﴿وَالِدَيْهِ﴾ در آیه ۱۷

۱. المعارف، ص ۱۷۳؛ الطبقات، خلیفه، ص ۶۲۴؛ تاریخ طبری، ج ۳، ص ۴۲۵.
۲. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱؛ صفة الصفوة، ج ۱، ص ۲۳۸.
۳. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ امتاع الاسماع، ج ۶، ص ۱۸۱.
۴. انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱.
۵. الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۳.
۶. تفسیر ابن ابی حاتم، ج ۱۰، ص ۳۲۹۵؛ تفسیر ماوردی، ج ۵، ص ۲۷۹-۲۸۰؛ مجمع البیان، ج ۹، ص ۱۳۲.
۷. انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱.

۸. زاد المسیر، ج ۳، ص ۴۷؛ تفسیر قرطبی، ج ۷، ص ۱۷-۱۸.

۹. صحیح البخاری، ج ۶، ص ۴۱-۴۲.

۱۰. الصحیح من سیرة النبی، ج ۲، ص ۳۱۳.

۱۱. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ تاریخ طبری، ج ۱، ص ۶۰۱.

۱۲. تاریخ الصحابه، ص ۲۷۵.

نیکی یاد کرد.^۱ اما روایاتی دیگر مرگ او را در سال‌های بعد می‌دانند.^۲ شواهدی چون پذیرایی وی از پسرش عبدالرحمن در مدینه در پی مسلمان شدن او به سال هفتم ق.^۳، سخن پیامبر ﷺ با عایشه درباره مشورت وی با پدر و مادرش به سال نهم ق. در پی نزول آیه‌ای که زنان پیامبر ﷺ را میان انتخاب ایشان و طلاق مخیر می‌کرد (آیه تخییر)^۴، گزارش ارث بردن او از ابوبکر^۵ و نیز حدیث گفتن وی برای مسروق بن اجدع در دوران خلافت عمر^۶ نشان می‌دهند که ام رومان حتی در پی رحلت پیامبر ﷺ و در گذشت ابوبکر نیز زنده بوده است. از گزارش ابن شُبّه برمی‌آید که وی در بقیع به خاک سپرده شده است.^۷

◀ منابع

الاصابه: ابن حجر العسقلانی (م. ۸۵۲ق.)، به کوشش علی معوض و عادل عبدالموجود، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق؛ امتاع الاسماء: المقریزی (م. ۸۴۵ق.)، به کوشش محمد عبدالحمید، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۰ق؛ انساب الاشراف: البلاذری

۱. الطبقات، ابن سعد، ج ۸، ص ۲۱۶؛ انساب الاشراف، ج ۱۰، ص ۱۰۱؛ الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۲.
۲. صفة الصفوة، ج ۱، ص ۶۰؛ الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۲.
۳. الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۳.
۴. الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۳.
۵. المغازی، ج ۲، ص ۶۹۸.
۶. مسند احمد، ج ۶، ص ۳۶۷؛ الاصابه، ج ۸، ص ۳۹۲.
۷. تاریخ المدینه، ج ۱، ص ۱۲۶.

(م. ۲۷۹ق.)، به کوشش زکار و زرکلی، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۷ق؛ تاریخ الصحابة الذين روى عنهم الاخبار: ابن حبان (م. ۳۵۴ق.)، به کوشش الضناوی، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۰۸ق؛ تاریخ طبری (تاریخ الامم و الملوك): الطبری (م. ۳۱۰ق.)، به کوشش محمد ابوالفضل، بیروت، دار احیاء التراث العربی؛ تاریخ المدینه المنوره: ابن شبه (م. ۲۶۲ق.)، به کوشش شلتوت، قم، دار الفکر، ۱۴۱۰ق؛ تفسیر ابن ابی حاتم (تفسیر القرآن العظیم): ابن ابی حاتم (م. ۳۲۷ق.)، به کوشش اسعد محمد، بیروت، المكتبة العصرية، ۱۴۱۹ق؛ تفسیر قرطبی (الجامع لاحکام القرآن): القرطبی (م. ۶۷۱ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ق؛ تفسیر ماوردی (النکت و العیون): الماوردی (م. ۴۵۰ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۲ق؛ زاد المسیر: ابن الجوزی (م. ۵۹۷ق.)، به کوشش عبدالرزاق، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۲۲ق؛ السیرة النبویه: ابن هشام (م. ۲۱۸/۲۱۳ق.)، به کوشش السقاء و دیگران، بیروت، المكتبة العلمیه؛ صحیح البخاری: البخاری (م. ۲۵۶ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۰۱ق؛ الصحیح من سیرة النبی ﷺ: جعفر مرتضی العاملی، بیروت، دار السیره، ۱۴۱۴ق؛ صفة الصفوة: ابوالفرج الجوزی (م. ۵۹۷ق.)، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۳ق؛ الطبقات: خلیفه بن خیاط (م. ۲۴۰ق.)، به کوشش زکار، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۴ق؛ الطبقات الکبری: ابن سعد (م. ۲۳۰ق.)، به کوشش محمد عبدالقادر، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۸ق؛ مجمع البیان: الطبرسی (م. ۵۴۸ق.)، بیروت، دار المعرفة، ۱۴۰۶ق؛ مسند احمد: احمد بن حنبل (م. ۲۴۱ق.)، بیروت، دار صادر؛ المعارف: ابن قتیبہ (م. ۲۷۶ق.)، به کوشش ثروت عکاشه، قم، الرضی، ۱۳۷۳ش؛ المغازی: الواقدی

پرو، کوبا، شیلی، گواتمالا، نیکاراگوئه، اروگوئه، اکوادور، پاناما، دومینیک، جامائیکا، کاستاریکا، بولیوی، هندوراس، السالوادور، پاراگوئه، ترینیداد و توباگو، و هائیتی را نام برد. برخی کشورهای غیر مستقل قاره امریکا عبارتند از: گوادلوپ، مارتینیک، و گویان زیر سلطه فرانسه؛ مونتسرات و برمودا مستعمرات بریتانیا؛ ویرجین متعلق به ایالات متحده امریکا و انگلیس، آروبا و آنتیل مستعمرات هلند؛ و پورتوریکو مستعمره ایالات متحده امریکا. حکومت همه کشورهای مستقل قاره امریکا، جمهوری یا جمهوری فدرال می‌باشد.^۴

◀ **تاریخچه شناسایی قاره امریکا:** قاره امریکا نخستین بار در ۱۲ اکتبر ۱۴۹۲م. به دست کریستف کلمب (Columbus Christopher) دریانورد ایتالیایی شناسایی شد.^۵ وی با هزینه دولت اسپانیا با امید به فتح سرزمین‌های جدید و تأمین نیاز اروپا به ادویه و گیاهان معطر و دارویی، هنگامی که قصد داشت به هند سفر کند، بر حسب اتفاق به قاره امریکا رسید.^۶ وی همراه ۹۰ خدمه با سه کشتی در پی سفری ۳۵ روزه عرض اقیانوس اطلس را پیموده و پای به سرزمینی ناشناخته گذاشت که بعدها آن را

(م. ۲۰۷ق)، به کوشش مارسدن جونز، بیروت، اعلی، ۱۴۰۹ق؛ **مفحمات الاقران:** السیوطی (م. ۹۱۱ق)، به کوشش ایاد خالد، بیروت، الرساله، ۱۴۰۶ق.

امریکا (America): دومین قاره پهن‌اور جهان و دارای اقلیت مسلمان و حج‌گزار

این قاره به سه بخش امریکای شمالی، امریکای مرکزی و امریکای جنوبی تقسیم می‌شود و با مساحت ۴۲۵۴۹۰۰۰ کیلومتر مربع^۱ بیش از ۸۸۱/۰۰۰/۰۰۰ تن از ساکنان کره زمین را در خود جای داده است که بیشتر به زبان‌های انگلیسی، فرانسه، اسپانیولی و پرتغالی سخن می‌گویند.^۲

قاره آمریکا شامل ۳۵ کشور مستقل و بیش از ۲۵ جزیره مستعمره می‌باشد. در این میان، کشورهای امریکای شمالی وضعیت اقتصادی بهتری دارند.^۳ از کشورهای مستقل این قاره، می‌توان ایالات متحده امریکا، کانادا، مکزیک، برزیل، آرژانتین، کلمبیا، ونزوئلا،

1. <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/continent.htm>.

2. http://www.nationsonline.org/oneworld/american_languages.htm.

3. Global Status Report, p21; The American people, p761.

4. Global Status Report, p21.

5. Historical atlas of the United States, p10.

6. Encyclopedia Britannica. Ultimate Reference Suite Columbus, Christopher.